การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

Development of a Thinking-Based Learning Model with Social Networking Sites to Enhance Media Literacy Skill of Undergraduate Students

ทักษิณา นพคุณวงศ์
Thaksina Noppakunwong
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
Rajabhat Chaiyaphum University
E-mail: thaksina@cpru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบและการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาระดับปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการรู้เท่าทันสื่อ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และแบบประเมินรูปแบบ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์จากศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเป็นฐาน สื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์และด้านการรู้เท่าทันสื่อ โดยสามารถสรุปได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์การเรียนรู้ 2) การวิเคราะห์เนื้อหา 3) สื่อเครือข่ายสังคมและสื่อการเรียนการสอน 4) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดเป็นฐาน และ 5) การประเมินผล ส่วนขั้นตอนการเรียนการสอนมี 8 ขั้น ประกอบด้วย 1) การเตรียมการจัดการเรียนรู้ 2) ตั้งประเด็นคำถาม 3) เรียนรู้ถึงการรู้เท่าทันสื่อ 4) สืบค้นจากสื่อ 5) การวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ 6) แลกเปลี่ยนความคิดอภิปรายร่วมกัน 7) สรุปความคิดร่วมกัน และ 8) การวัดและ ประเมินผล และผู้ทรงคุณวุฒิได้ประเมินว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก (M = 4.41, SD = 0.53)

คำสำคัญ: การเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน, สื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์, การรู้เท่าทันสื่อ

Abstract

The purpose of this research study was to design and develop a thinking-based learning model of social networking sites in order to enhance media literacy skill of undergraduate students. The samples for this survey consisted of seven experts and five advisors in the field of educational technology. The research instruments consisted of the expert interview form and the model evaluation form. The result of this study is the model, consisting of five elements and eight steps. The five elements are: 1) Learning Objectives 2) Content Analysis 3) Social Networking Sites and Instructional Media 4) Thinking-Based Learning, and 5) Evaluation; the eight steps are: 1) Preparation of the Learning Management

System 2) Questioning 3) Media Literacy Learning 4) Searching the Media 5) Analysis and Media Critique 6) Exchange of ideas and Discussion 7) Conclusion, and 8) Assessment and Evaluation. The evaluation showed the result to be at a high level. (M= 4.41, SD =0.53)
Keywords: thinking-based learning, social networking sites, media literacy.

บทนำ

ปัจจุบันนี้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) นั้นมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต กระบวนการทำงานและการเรียนของมนุษย์ในปัจจุบัน ก่อให้เกิดสังคมยุคสารสนเทศที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการทำงาน เนื่องจากสามารถติดต่อสื่อสารที่คล่องตัว รวดเร็ว สะดวก รวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่ายการใช้งานง่าย ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันในสังคมได้อย่างต่อเนื่องทั้งข้อความ ภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวกับคนที่อยู่ในสังคมเดียวกันได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการใช้ประโยชน์ร่วมกันในสังคมมนุษย์ เช่น การติดต่อสื่อสาร การแบ่งปันความรู้ การจัดการความรู้ เป็นต้น (เขมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม, 2553; อรวรรณ วงศ์แก้วโพธิ์ทอง, 2553; Churchill, 2012; Eley & Tilley, 2009; Warr, 2008)

ปัจจุบัน “สื่อ” ได้เข้ามามีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ซึ่งถือว่าสื่อนั้นเป็นกระจกสะท้อนสภาพของสังคม และเปรียบเสมือนเครื่องมือที่มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างค่านิยม เจตคติทัศนคติการรับรู้ของประชาชนในสังคม รวมถึงยังส่งผลต่อการสร้างอัตลักษณ์ ภาพลักษณ์ของชาติ โดยขึ้นอยู่กับสื่อนั้นได้นำเสนอข้อมูลข่าวสารออกมาในลักษณะใด (สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ [กสทช], 2564) ปัจจุบันนี้เราได้รับข้อมูลข่าวสารมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการโฆษณาสินค้า ผลิตภัณฑ์ บริการต่างๆ ข่าวสารสถานการณ์ทั่วโลก ตลอดจนความเชื่อและค่านิยมต่างๆ ที่เกิดกำลังขึ้นในปัจจุบันตลอดเวลา อีกทั้งอุปกรณ์เทคโนโลยีการสื่อสารต่างๆ ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงอินเทอร์เน็ต (internet) นั้นได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความสะดวก ความคล่องตัว ความรวดเร็วในการติดต่อสื่อสาร การทำกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะการติดต่อผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (social network) ถึงกระนั้นข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นอาจเป็นข้อมูลเท็จ ไม่เป็นความจริง ไม่มีความน่าเชื่อถือ ถ้าหากเราขาดการคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณในการเลือกรับรู้ข้อมูลข่าวสารนั้น ซึ่งอาจทำให้เราได้รับข้อมูลข่าวสารที่ผิดพลาดและไม่เป็นความจริง ส่งผลให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ไปจนถึงเกิดความความคิด ความเชื่อ ทัศนคติและค่านิยมที่ผิดๆ ขึ้นมาได้ดังนั้น “การรู้เท่าทันสื่อ” (media literacy) จึงเป็นทักษะด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศหนึ่งที่มีความสำคัญในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ที่กล่าวถึงความสามารถในการเข้าถึง (access) การเข้าใจ (understand) การประเมิน (evaluate) และการสร้างสรรค์ (create) ต่อเนื้อหาสื่อในรูปแบบที่หลากหลายภายใต้บริบทที่แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้เรียนควรมีการเรียนรู้ ฝึกฝน และพัฒนา เพื่อให้มีการคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณในการเลือกรับข่าวสารจากสื่อต่างๆ และนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์และต่อยอดความรู้ได้โดยผู้ที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อนั้น สามารถมีทางเลือกในการบริโภคและการใช้ชีวิตประจำวันมากขึ้น เนื่องจาก เราสามารถคัดเลือกและจัดการกับสื่อ และข้อมูลข่าวสารที่เข้ามาหาได้สามารถวิเคราะห์แยกแยะได้ว่า สื่อนั้นดีหรือไม่ ข้อมูลในสื่อนั้นเป็นจริงหรือเท็จ มีความเหมาะสม น่าเชื่อถือหรือไม่ นอกจากนั้นการรู้เท่าทันสื่อ คือ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของสื่อในสังคม รวมทั้งทักษะสำคัญ

ในการสอบถามหาข้อมูลและแสดงออก ซึ่งความคิดเห็นของประชาชนที่เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย (อุษา บิ้กกิ้นส์, 2555; European Commission, 2007; Thoman & Jolls, 2008; Wilson et al., 2011)

การจัดการการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด (Thinking-Based Learning) คือ การดำเนินการเรียนการสอน โดยเน้นผู้สอนใช้รูปแบบ วิธีการ และเทคนิคการสอนต่างๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดขยายต่อเนื่องจากความคิดเดิมที่มีอยู่ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยมีแนวคิดว่ากระบวนการคิดเป็นกระบวนการทางสติปัญญา จำเป็นต้องอาศัยสิ่งเร้าและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การฝึกทักษะการคิด การใช้ลักษณะการคิดแบบต่างๆ รวมทั้งกระบวนการคิดที่หลากหลายจะช่วยให้เกิดการคิดอย่างจงใจและอย่างมีเป้าหมายของผู้เรียน เป็นไปอย่างมีคุณภาพมากขึ้น โดยมีตัวบ่งชี้ดังนี้ ได้แก่ 1) ผู้สอนและผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์กัน 2) ผู้สอนมีการใช้รูปแบบ วิธีการ หรือเทคนิคการสอนในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดขยายจากความคิดเห็นเดิมจากลักษณะใดลักษณะหนึ่ง 3) ผู้สอนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิด และกระบวนการคิดตามความเหมาะสมของพื้นฐานของผู้เรียน 4) ผู้สอนมีการให้โอกาส และเวลาแก่ผู้เรียนการใช้ความคิดและแสดงความคิด 5) ผู้สอนและผู้เรียน หรือผู้เรียนและผู้เรียน มีการอภิปรายโต้ตอบกันเกี่ยวกับความคิดที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน 6) ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปประเด็นที่ได้จากกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน และ 7) ผู้สอนมีการวัดและประเมินผลการเรียนทั้งทางด้านเนื้อหาสาระและกระบวนการคิด (ทิศนา แขมมณี, 2550; Swartz, 2008)

เครื่องมือในการฝึกให้ผู้เรียนคิดเป็นสิ่งสำคัญ สามารถจุดประกายให้ผู้เรียนเกิดความใคร่รู้ ใคร่แสวงหาความรู้ต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักนึกคิดมากกว่าการจำ การตั้งคำถามจึงเป็นเครื่องมือที่เป็นประโยชน์หลายอย่าง เช่น ช่วยเร้าความสนใจใครรู้ กระตุ้นให้เกิดจินตนาการ และเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนให้ค้นหาความรู้ใหม่ เป็นการกระตุ้นความคิดและการใช้เหตุผลของผู้เรียนเน้นการแก้ปัญหา การนำไปประยุกต์ใช้ และการพัฒนาทักษะการคิด และยังเป็นการท้าทายให้ผู้เรียนคิด ช่วยปรับมโนทัศน์ให้มีความชัดเจน นำไปสู่การแก้ปัญหาในบทเรียน ประสิทธิภาพของการเรียนการสอน คุณภาพของการอภิปรายและการตอบ นอกจากนี้การฝึกให้ผู้เรียนถามตนเองเพื่อตรวจสอบความคิดของตนเอง เป็นการรู้คิดขั้นสูงและเป็นการฝึกคิดเรื่องการคิด (meta-cognition) (ชนาธิป พรกุล และสุพิน บุญชูวงศ์, 2554; สุกัญญา ศรีสืบสายม, 2551)

เทคนิคการใช้ภาษาเพื่อการคิด (questioning) เป็นเทคนิคกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการทางความคิดของผู้เรียน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิดการตีความ การไตร่ตรอง การถ่ายทอดความคิดความเข้าใจ สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี โดยผู้สอนป้อนคำถามในลักษณะต่างๆ ที่เป็นคำถามที่ดี สามารถพัฒนาความคิดผู้เรียน ถามเพื่อให้ผู้เรียนใช้ความคิดเชิงเหตุผล วิเคราะห์ วิจารณ์ สังเคราะห์ หรือการประเมินค่าเพื่อจะตอบคำถามเหล่านั้นซึ่งลักษณะคำถามที่ดีช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และจุดประกายสู่คำถามอื่นๆ และสร้างความสนใจ ใคร่หาคำตอบประกอบด้วยการคิดสร้างสรรค์ (creative thinking) และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) อยู่เหนือความจำเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ก่อให้เกิดการท้าทาย แต่ไม่คุกคามมากเกินไป มีความเหมาะสมต่อสถานการณ์การเรียนรู้ และผู้เรียน ก่อให้เกิดความรู้ (Knowledge) และสร้างสิ่งเชื่อมโยง ดึงให้ผู้เรียนได้คิดไตร่ตรองและวางแผน (ญาณากร สุทัสนมาลี และสุเนตร สืบค้า, 2553; สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์, 2542; Swartzet al., 2008)

ปัจจุบันนี้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) นั้นมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต กระบวนการทำงานและการเรียนของมนุษย์ในปัจจุบัน ก่อให้เกิดสังคมยุคสารสนเทศที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการทำงาน เนื่องจากสามารถติดต่อสื่อสารที่คล่องตัว รวดเร็ว สะดวก รวดเร็ว ประหยัด

ค่าใช้จ่ายการใช้งานง่าย ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันในสังคมได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งข้อความ ภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวกับคนที่อยู่ในสังคมเดียวกันได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการใช้ประโยชน์ร่วมกันในสังคมมนุษย์ เช่น การติดต่อสื่อสาร การแบ่งปันความรู้ การจัดการความรู้ เป็นต้น (เขมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม, 2553; อรวรรณ วงศ์แก้วโพธิ์ทอง, 2553; Churchill, 2012; Eley & Tilley, 2009; Warr, 2008)

การศึกษาสภาพปัญหา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นพบว่า สื่อเครือข่ายสังคมนั้นเข้ามามีบทบาทต่อสังคมปัจจุบันเป็นอย่างมาก ผู้คนสามารถติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็น รวมทั้งการรับรู้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็วและตลอดเวลา อีกทั้งผู้ใช้สามารถรับข้อมูลข่าวสารได้จากหลากหลายช่องทาง แต่ถ้าหากผู้ใช้นั้นมีความรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือไม่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อที่เพียงพอ ส่งผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ที่ผิดพลาดและคลาดเคลื่อนไปจากความจริงได้ จนนำไปสู่การเกิดแนวคิด ทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อที่ผิดแปลกไป ดังนั้น ผู้ใช้จำเป็นต้องมีการฝึกฝนคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณญาณ และสามารถประเมินค่าสื่อและข้อมูลต่างๆ ที่เข้ามาได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการการจัดการการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด (Thinking-Based Learning) โดยมีหลักการเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ ฝึกฝนและพัฒนากระบวนการและทักษะการคิด อีกทั้งยังนำเทคนิคภาษาเพื่อการคิดและเทคนิคการตั้งคำถามเข้ามาร่วม เพื่อเป็นการจุดประกายและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีการฝึกฝนการคิด สามารถพัฒนากระบวนการคิดทัศนคติของตนเองขึ้นมา อาจนำไปสู่การต่อยอดพัฒนาความรู้ในด้านต่างๆ ได้ โดยได้ใช้สื่อเครือข่ายสังคมเข้ามาเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่มีอิทธิพลต่อสังคมปัจจุบัน และเป็นช่องทางในการรับข้อมูลข่าวสารหลักที่คนส่วนมากนั้นเข้าถึงได้ง่าย นอกจากนี้สื่อเครือข่ายสังคมนั้นมีลักษณะเด่นทั้งในด้านการเข้าถึง การสืบค้นหาข้อมูล และการแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูล ความคิดเห็น สามารถสนับสนุนกระบวนการและขั้นตอนการสอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน โดยเน้นให้ผู้เรียนนั้นได้มีการสืบค้น แบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ อาจส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการคิดและพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อได้ดังนั้นผู้วิจัยจึงความสนใจและศึกษาการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษานักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต เพื่อนำรูปแบบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลและแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนด้านการคิด และการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงความสนใจและศึกษาการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาระดับปริญญาตรี เพื่อนำรูปแบบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลและแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนด้านการคิด และการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

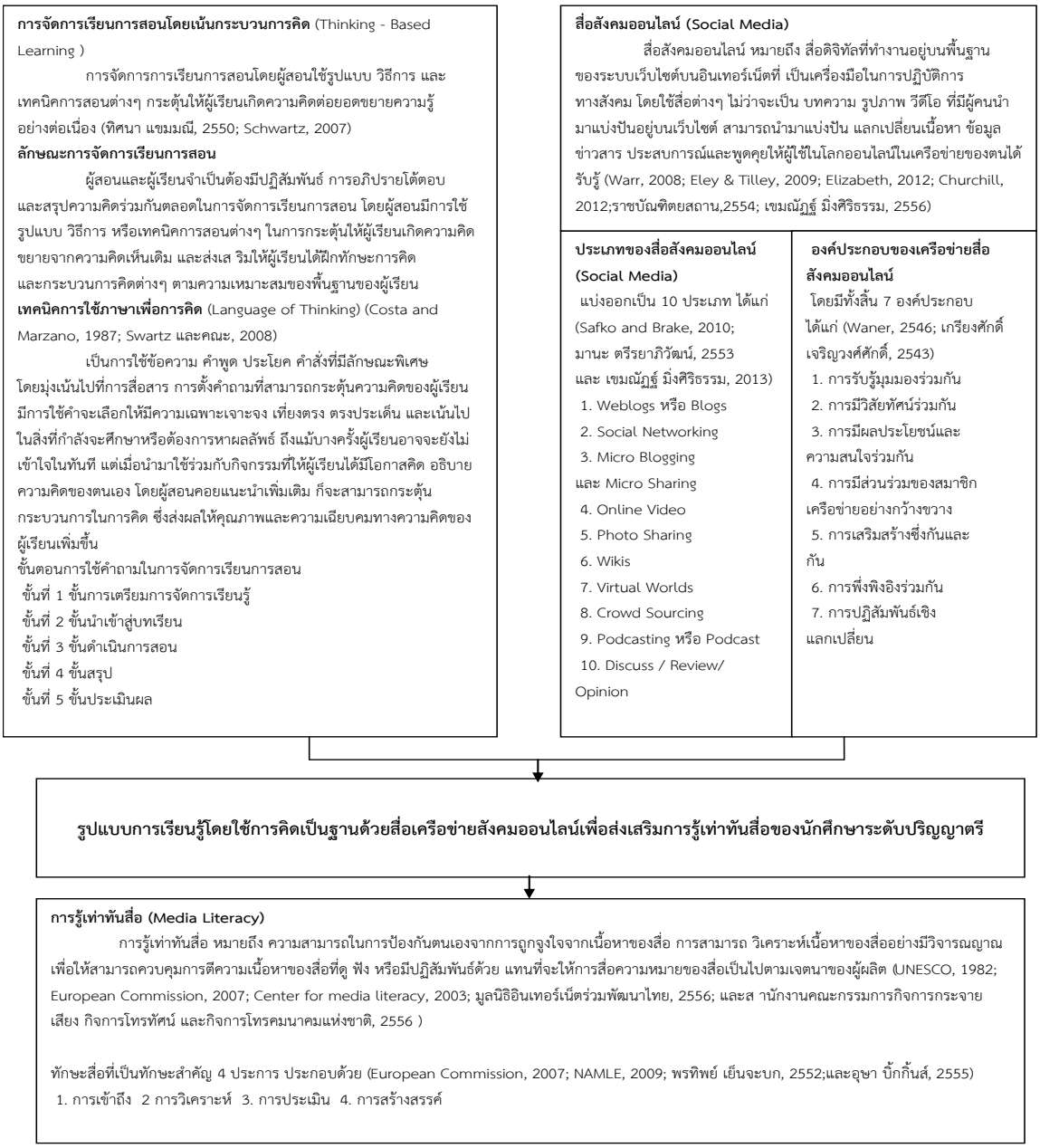

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์ จำนวน 7 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้ สื่อเครือข่ายสังคมในการจัดการเรียนการสอน และ 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการรู้เท่าทันสื่อ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และแบบประเมินรูปแบบการเรียนรู้ด้วยสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์กับรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม

ออนไลน์ เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ประเมินโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) 5 ด้าน คือ 1) ภาพรวมของรูปแบบฯ 2) องค์ประกอบของรูปแบบฯ 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบฯ 4) เครื่องมือที่ใช้ในรูปแบบฯ 5) การใช้งานรูปแบบฯ

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย มีดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยศึกษาเอกสาร แนวคิด หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด (thinking-based learning) เทคนิคการใช้ภาษาเพื่อการคิด (language of thinking) เทคนิคการใช้คำถาม (questioning) เครือข่ายสังคมออนไลน์ (social networking sites) และการรู้เท่าทันสื่อ (media literacy)

2. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากศึกษาในข้อ 1

3. นำผลการวิเคราะห์เนื้อหามาสังเคราะห์เป็นร่างรูปแบบการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

4. นำร่างรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้ตรวจพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะแล้วนำกลับมาแก้ไขปรับปรุง

5. นำร่างรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาระดับปริญญาตรี แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 ท่าน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้สื่อเครือข่ายสังคมในการจัดการเรียนการสอน และ 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อตรวจพิจารณาและประเมินรูปแบบฯ แล้วนำให้ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญนำกลับมาแก้ไขปรับปรุง

6. แก้ไขและปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

7. ประเมินและรับรองร่างรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยให้ผู้ประเมิน จำนวน 3 ท่าน รับรององค์ประกอบขั้นตอนของรูปแบบ และประเมินภาพรวมของรูปแบบ ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ได้แก่1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้สื่อเครือข่ายสังคมในการจัดการเรียนการสอน และ 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการรู้เท่าทันสื่อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการพิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องของเนื้อหา ประเด็นสัมภาษณ์ที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ นำมาเทียบกับแนวคิดหลักแล้วนำมาปรับรูปแบบ องค์ประกอบ และขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินรับรองรูปแบบฯการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินรับรองรูปแบบฯ ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาคำนวณเป็นค่าสถิติ โดยหาค่าเฉลี่ย

และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

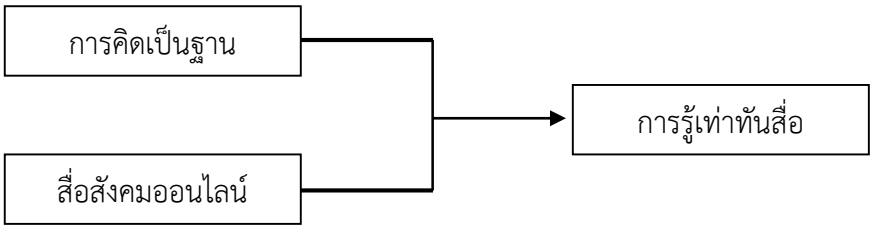

ภาพที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาระดับปริญญาตรี แบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนมีหรือบรรลุ ซึ่งมีทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ รวมถึงจุดมุ่งหมายและขอบเขตในการจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งสู่การเกิดผลสัมฤทธิ์ตาม วัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ตามหลักการการรู้เท่าทันสื่อ คือ เพื่อให้ผู้เรียน

1.1 สามารถเข้าถึงสื่อ สามารถรับรู้และเข้าใจเนื้อหาของสื่อประเภทต่างๆ ได้

1.2 สามารถคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ ตีความเกี่ยวกับเนื้อหาและรูปแบบของสื่อได้

1.3 สามารถตระหนัก คิดอย่างมีคิดวิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อได้

1.4 สามารถประเมินคุณค่าของสื่อได้

2. การวิเคราะห์เนื้อหา หมายถึง การวิเคราะห์เนื้อหาที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้นั้นมีลักษณะอย่างไร รายวิชา ที่สอนเป็นมีเนื้อหาอย่างไร เพื่อให้สามารถมาปรับใช้ในการตั้งคำถามและการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับเนื้อหารายวิชา

3. สื่อเครือข่ายสังคมและสื่อการเรียนการสอน หมายถึง การนำสื่อเครือข่ายสังคมมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อเป็นสื่อในการเรียนการสอน จัดเก็บและบันทึกร่องรอยการเรียนรู้ และสะท้อนความคิดของผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและผู้เรียนด้วยกัน สำหรับสื่อการเรียนการสอนนั้น เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น วิดีโอ ใช้ในการนำเสนอเนื้อหา โดยจะเน้นในเรื่องของการเรียนรู้เท่าทันสื่อ เป็นต้น

4. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดเป็นฐาน หมายถึง การใช้รูปแบบ วิธีการสอน และเทคนิคการสอนต่างๆ ที่กระตุ้นและขยายความคิดผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยต้องมีการตั้งคำถามให้กับผู้เรียน โดยเลือกใช้เทคนิคการใช้ภาษาเพื่อการคิด เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดและขยายความคิดอย่างต่อเนื่อง สำหรับในการออกแบบคำถามนั้นจะต้องมีความเฉพาะเจาะจง เที่ยงตรง ตรงประเด็น และเน้นในสิ่งที่ผู้เรียนต้องการเรียนรู้ เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดและสามารถต่อยอดความคิดของผู้เรียน รวมไปถึงให้ผู้เรียนเกิดความคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยมีองค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

การเข้าถึงและสืบค้นของผู้เรียน หมายถึง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าถึงและมีการสืบค้นค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลจากสื่อในรูปแบบต่างๆ

การวิเคราะห์ วิพากษ์ และประเมินค่าสื่อ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาส ฝึกฝนการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อว่าสื่อที่นำมานั้นมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือหรือไม่ รวมถึงการประเมินค่าสื่อว่าสื่อที่นำมานั้นมีคุณภาพและความเหมาะสมหรือไม่

การแลกเปลี่ยนความคิด อภิปราย และสรุปความคิดร่วมกัน หมายถึง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และอภิปรายทั้งระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและผู้เรียนด้วยกันเอง หลังจากนั้นให้ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปประเด็นความคิดที่ได้จากกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน

การสะท้อนความคิดของผู้เรียน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิดของตนเองออกมาว่าผู้เรียนมีความคิดอย่างไรในประเด็นต่างๆ เกิดการความเปลี่ยนแปลงและขยายความคิดหรือไม่ ทำให้ผู้สอนสามารถวัดและประเมินผลความคิดของผู้เรียน และการตระหนักรู้ในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อมากน้อยเพียงใด

5. การประเมินผล หมายถึง การวัดและประเมินผลในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อก่อนและหลังของผู้เรียน เพื่อศึกษาความคิดของผู้เรียนทั้งก่อนและหลังเรียนผู้เรียนมีความเปลี่ยนแปลงการรู้เท่าทันสื่อมากน้อยเพียงใด และแนวโน้มที่เกิดการรู้เท่าทันสื่อเป็นอย่างไร

การเรียนการสอนรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาระดับปริญญาตรี แบ่งออกเป็น 8 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดขอบข่ายการจัดการเรียนการสอนโดยผู้สอนมีหน้าที่ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ดังนี้ 1) วิเคราะห์ผู้เรียน เนื้อหาบทเรียน วัตถุประสงค์การเรียนรู้ 2) กำหนดการใช้คำถาม ระดับคำถามให้เหมาะสมกับผู้เรียน 3) กำหนดเทคนิควิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับผู้เรียน เนื้อหา และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และ 4) จัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน แหล่งการเรียนรู้ และเครื่องมือวัดและประเมินผล

ขั้นที่ 2 ตั้งประเด็นคำถาม หมายถึง การเปิดประเด็นความคิด โดยมีการจัดกิจกรรมที่เน้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียน โดยมีการกำหนดเทคนิค วิธีการ การใช้สื่อประกอบในการใช้คำถาม เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิด ทบทวน แสดงความคิดเห็นให้ผู้เรียนนำความรู้เดิมมาเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่

ขั้นที่ 3 ขั้นเรียนรู้ถึงการรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการเรียนรู้เท่าทันสื่อโดยยังควรใช้คำถามในการขยายและต่อยอดความคิดของผู้เรียน และให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การรู้เท่าทันจากสื่อต่างๆ เช่น เอกสารประกอบการสอน เว็บไซต์ วีดีทัศน์ที่เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ เป็นต้น ด้านผู้สอนจำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้รู้จักว่า การรู้เท่าทันสื่อคืออะไร และทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงการรู้เท่าทันสื่อ โดยจัดมีการจัดกิจกรรมผ่านเว็บไซต์สำหรับการจัดการเรียนการสอนและสื่อเครือข่ายสังคม

ขั้นที่ 4 สืบค้นจากสื่อ หมายถึง ขั้นที่ให้ผู้เรียนสืบค้นหาข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตจากเว็บไซต์สื่อเครือข่าย สังคม หรือสื่ออื่นๆ เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังศึกษาในรายวิชา เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 5 การวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ หมายถึง เมื่อผู้เรียนได้ข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นแล้ว หลังจากนั้นผู้สอนเป็นคนตั้งประเด็นคำถาม โดยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์และสะท้อนความคิดของผู้เรียนออกมาบนสื่อเครือข่ายสังคม และผู้สอนคอยแนะนำชี้แนะและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการรู้เท่าทันสื่อด้วยคำถามเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลจากสื่อที่ได้มานั้น มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือหรือไม่ สามารถเลือกคัดกรองข้อมูลได้ตามที่ตนต้องการหรือไม่ และตีความเนื้อหาของสื่อได้อย่างไร ส่งผลให้ทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียนมีการพัฒนามากขึ้น

ขั้นที่ 6 แลกเปลี่ยนความคิด อภิปรายร่วมกัน หมายถึง การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดของตนเองและอภิปรายระหว่างผู้สอนและผู้เรียนด้วยกัน เพื่อให้เกิดการขยายความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเรียนรู้การรู้เท่าทันสื่อ อีกทั้งยังทราบถึงการเรียนรู้ด้านการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียน โดยสามารถทำได้ในรูปแบบการจัดภายในห้องเรียนหรือบนสื่อเครือข่ายสังคม

ขั้นที่ 7 สรุปความคิดร่วมกัน หมายถึง หลังจากเสร็จสิ้นการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีการสรุปความรู้ ความคิด ผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ประโยชน์ที่ได้รับในการเรียน โดยผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสรุปความรู้ความคิด ภาพรวมของสิ่งที่ได้เรียนรู้ สาระ ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนต้องมีการนำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ที่ได้ทั้งหมดร่วมกันโดยการสรุปเนื้อหา ความคิด ของผู้เรียน ซึ่งผู้สอนคอยให้แนวทางหรือข้อเสนอแนะ

ขั้นที่ 8 การวัดและประเมินผล หมายถึง หลังเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนการสอน มีการประเมินสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง ซึ่งได้มาจากการสรุปความรู้ การทำแบบทดสอบ การสะท้อนความคิดของผู้เรียนบนสื่อเครือข่ายสังคม การวัดการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียนเพื่อเป็นวัดและ ประเมินผลที่แสดงให้เห็นถึงความคิด หลักการเลือกใช้ การวิเคราะห์สื่อและความสามารถด้านการรู้เท่าทันสื่อ

ตารางที่ 1 ผลการรับรองรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ประเด็นการประเมิน	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**M**	**SD**	**แปลผล**
ภาพรวมของรูปแบบฯ								
1. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนฯ	4	5	4	5	4	4.00	0.55	มาก
2. หลักการและแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนฯ	4	5	5	4	5	4.60	0.55	มากที่สุด
3. องค์ประกอบของรูปแบบฯ	4	5	5	4	5	4.60	0.55	มากที่สุด
4. ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน	5	4	5	5	4	4.60	0.55	มากที่สุด
5. เครื่องมือที่ใช้ในการเรียน	4	5	4	5	5	4.60	0.55	มากที่สุด
องค์ประกอบ								
1. วัตถุประสงค์การเรียนรู้	4	4	5	5	4	4.40	0.55	มาก
2. การวิเคราะห์เนื้อหา	4	4	4	5	4	4.20	0.55	มาก
3. สื่อเครือข่ายสังคมและสื่อการเรียนการสอน	5	5	4	5	5	4.80	0.45	มากที่สุด
4. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดเป็นฐาน	3	4	4	4	5	4.00	0.71	มาก
5. การประเมินผล	4	3	4	4	4	3.80	0.45	มาก
ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน								
1. การเตรียมการ								
1.1 วิเคราะห์ผู้เรียน เนื้อหาบทเรียน กำหนดคำถาม และ เตรียมสื่อการเรียนการสอน	5	4	5	5	4	4.60	0.55	มากที่สุด
1.2 การปฐมนิเทศและแนะนำการเรียน	4	5	4	5	5	4.60	0.55	มากที่สุด
1.3 การทดสอบก่อนเรียน	5	5	5	4	5	4.80	0.45	มากที่สุด
2. กระบวนการเรียนการสอน								
2.1 ขั้นตั้งประเด็นคำถาม	5	4	4	5	5	4.60	0.55	มากที่สุด
2.2 ขั้นเรียนรู้ถึงการรู้เท่าทันสื่อ	4	5	4	4	5	4.40	0.55	มากที่สุด
2.3 ขั้นสืบค้นจากสื่อ	4	5	5	5	4	4.60	0.55	มากที่สุด
2.4 ขั้นการวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ	5	4	4	5	5	4.60	0.55	มากที่สุด
ประเด็นการประเมิน	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**M**	**SD**	**แปลผล**
2.5 ขั้นแลกเปลี่ยนความคิด อภิปรายร่วมกัน	4	4	5	5	5	4.60	0.55	มากที่สุด
2.6 ขั้นสรุปความคิดร่วมกัน	4	5	4	4	5	4.40	0.55	มาก

ประเด็นการประเมิน	1	2	3	4	5	M	SD	แปลผล
3. การวัดและประเมินผล								
3.1 การทดสอบหลังเรียน	4	4	3	4	4	3.80	0.45	มาก
เครื่องมือที่ใช้ในรูปแบบ								
1. สื่อเครือข่ายสังคม Edmodo	4	5	5	4	5	4.60	0.55	มากที่สุด
2. แหล่งข้อมูลบนเว็บที่อยู่ในรูปแบบต่างๆ เช่น เอกสาร ประกอบข้อความ ภาพ เป็นต้น	5	4	4	5	4	4.40	0.55	มาก
3. แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ	4	4	4	4	5	4.20	0.45	มาก
การใช้งานรูปแบบ								
1. รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานฯ ที่พัฒนาขึ้นสามารถ นำไปใช้จัดการเรียนการสอนได้จริง	4	5	4	5	4	4.60	0.55	มากที่สุด
2. สถานที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามรูปแบบการ เรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานฯ	4	4	5	4	5	4.40	0.55	มาก
3. ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอนตาม รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานฯ	5	4	4	4	4	4.20	0.45	มาก
4. รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานฯ ที่พัฒนาขึ้นสามารถ ส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อได้จริง	4	5	4	4	5	4.40	0.55	มาก
เฉลี่ยรวม						**4.42**	**0.53**	**มาก**

อภิปรายผล

ผลการศึกษาขั้นต้นแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบด้วย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์การเรียนรู้ 2) การวิเคราะห์เนื้อหา 3) สื่อเครือข่ายสังคม และสื่อการเรียนการสอน 4) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดเป็นฐาน และ 5) การประเมินผล การเรียนการสอนแบ่งออกเป็น 8 ขั้น ได้แก่ 1) การเตรียมการจัดการเรียนรู้ 2) ตั้งประเด็นคำถาม 3) เรียนรู้ถึงการรู้เท่าทันสื่อ 4) สืบค้นจากสื่อ 5) การวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ 6) แลกเปลี่ยนความคิด อภิปรายร่วมกัน 7) สรุปความคิดร่วมกัน และ 8) การวัดและประเมินผล ซึ่งสามารถอภิปรายผลการวิจัยตามขั้นตอนการเรียนการสอน ดังนี้

1. การเตรียมการจัดการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้สอนกำหนดขอบข่ายการจัดการเรียนการสอนโดยมีหน้าที่ ดังนี้ 1) วิเคราะห์ผู้เรียน เนื้อหาบทเรียน วัตถุประสงค์การเรียนรู้ 2) กำหนดการใช้คำถามระดับคำถาม ให้เหมาะสมกับผู้เรียน 3) กำหนดเทคนิควิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับผู้เรียน เนื้อหา และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และ 4) จัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน แหล่งการเรียนรู้และเครื่องมือวัดและประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดของ วารีรัตน์ แก้วอุไร (2555) ได้กล่าวว่า การวางแผนการสอน คือ การเตรียมการสอนล่วงหน้า ทำให้ผู้สอนมีแนวทางในการสอนและได้ทราบว่าจะสอนเนื้อหาใด ต้อง ใช้เวลาในการสอนเท่าไหร่ มีวัตถุประสงค์การเรียนรู้อะไรบ้าง การสอนต้องใช้ด้วยวิธีใด ใช้สื่อการเรียนการสอนอะไรประกอบการสอน และวัดผลประเมินผลโดยวิธีและเครื่องมือใด

2. ตั้งประเด็นคำถาม เป็นขั้นเปิดประเด็นความคิด โดยเน้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการ เรียน โดยมีการกำหนดเทคนิค วิธีการ การใช้สื่อประกอบการใช้คำถาม เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิด ทบทวน แสดงความคิดเห็นให้ผู้เรียนนำความรู้เดิมมาเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ การใช้คำถามเป็นเทคนิคสำคัญในการเสาะแสวงหาความรู้ที่มีประสิทธิภาพ เป็นกลวิธีการสอนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิด การตีความ การไตร่ตรอง การถ่ายทอดความคิด สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี (ทิศนา แขมมณี, 2550)

3. เรียนรู้ถึงการรู้เท่าทันสื่อ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการเรียนรู้เท่าทันสื่อ โดยยังต้อง ใช้คำถามในการขยายและต่อยอดความคิดของผู้เรียน และพยายามค้นหาประเด็นและโอกาส เพื่อทำให้ สถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตของผู้เรียนชัดเจนขึ้น ซึ่งลักษณะสำคัญนี้ช่วยให้สามารถเรียนรู้ด้วย การพิจารณาจาก ประเด็นบริบททางประวัติศาสตร์และความเป็นอุดมคติ (พรทิพย์ เย็นจะบก, 2552)

4. สืบค้นจากสื่อ เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้ไปสืบค้นหาข้อมูลจากเว็บไซต์ สื่อเครือข่ายสังคมหรือสื่ออื่นๆ เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังศึกษาในรายวิชา ซึ่งมีการนำความรู้เกี่ยวกับการใช้งานอินเทอร์เน็ต มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาหาความรู้ ได้แก่ การสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต โดยการใช้งานอินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับการศึกษานี้ สามารถแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ 1) การสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต 2) การนำข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตมาใช้งาน และ 3) การสร้างแหล่งข้อมูลด้วยตนเอง (นิตยา ชูเอียด, 2551) เนื่องจากการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตนั้น สามารถเข้าถึงไปง่าย รวดเร็ว และสืบค้นได้ทุกที่ทุกเวลา อีกทั้งยังมีแหล่งข้อมูลที่หลากหลายบนอินเทอร์เน็ต

5. การวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ เป็นขั้นที่ผู้สอนเป็นคนตั้งประเด็นคำถาม โดยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์และสะท้อนความคิดของผู้เรียนออกมา โดยผู้สอนคอยแนะนำชี้แนะและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ด้วยคำถาม เพื่อให้ผู้เรียนฝึกการคิดวิเคราะห์ข้อมูลจากสื่อว่า มีความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ ความสามารถในการเข้าถึงและเลือกใช้ และการตีความเนื้อหาของสื่อ ซึ่งเนื้อหาของสื่อสามารถสะท้อนถึงเป้าหมายของสื่อและ เป้าหมายของสื่อนั้นเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งที่จำเป็นต้องพิจารณาในการวิเคราะห์สื่อ (พรทิพย์เย็นจะบก, 2552) สอดคล้องกับแนวคิดของ Thoman & Jolls (2008) ได้กล่าวว่า การวิเคราะห์สื่อ เป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถตรวจสอบ ตีความ ประเมินค่า และออกแบบรูปแบบของเนื้อหาสาระ โครงสร้างของเนื้อหาสาระ และการเรียงลำดับเหตุการณ์ของเนื้อหาสาระ รวมถึงสามารถใช้แนวคิดต่างๆ ทั้ง ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในการทำความเข้าใจบริบทของเนื้อหาที่นำเสนอ

6. แลกเปลี่ยนความคิด อภิปรายร่วมกัน เป็นขั้นให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดของตนเองและอภิปรายระหว่างผู้สอนและผู้เรียนด้วยกัน เพื่อให้เกิดการขยายความรู้ความเข้าใจการเรียนรู้เท่าทันสื่ออีกทั้งยังทราบถึงการเรียนรู้ด้านการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียน โดยเน้นปฏิบัติและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถามแบบเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ยังช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้นช่วยให้ผู้เรียนคิดและมีส่วนวางแผนการเรียน ซึ่งทำให้มีความสนใจอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมหรือปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น (พรทิพย์เย็นจะบก, 2552; Thoman & Jolls, 2008)

7. สรุปความคิดร่วมกัน เป็นขั้นการสรุปความรู้ความคิด ผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ประโยชน์ที่ได้รับในการเรียน โดยผู้สอนจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการสรุปความรู้ความคิด ภาพรวมของสิ่งที่ได้เรียนรู้ หรือสาระและความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งผู้สอนคอยให้แนวทางหรือข้อเสนอแนะ สอดคล้องกับแนวคิดของ พรทิพย์เย็นจะบก (2552) ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้เท่าทันสื่อต้องอาศัยความร่วมมือและช่วยเหลือกันทั้งระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน โดยแต่ละกิจกรรมอาจจะต้องมีการแบ่งกลุ่มย่อย ข้อมูลและความคิดเห็นของผู้เรียนคนหนึ่งๆ สามารถกลายเป็นข้อมูลให้กับคนทั้งกลุ่มได้

8. การวัดและประเมินผล เป็นขั้นการประเมินสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง ซึ่งได้มาจากการสรุปความรู้ การสังเกตพฤติกรรม การทำแบบทดสอบ การสะท้อนความคิดของผู้เรียน หรือการวัดการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียน โดยการวัดการรู้เท่าทันสื่อสามารถประเมินได้จากเกณฑ์การประเมินการรู้ทันสื่อหรือแบบทดสอบเชิงสถานการณ์ (ปกรณ์ ประจัญบาน และอนุชา กอนพ่วง, 2559)

ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบไปใช้

1. การวิจัยครั้งต่อไป สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน เช่น ระดับมัธยมศึกษา เป็นต้น โดยเฉพาะการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีการสืบค้น รวบรวมข้อมูลต่างๆ จากสื่อ และแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย

2. การวิจัยครั้งต่อไป สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสาระวิชาหลักได้ เช่น วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา เป็นต้น หรือรายวิชาอื่นๆ ที่เหมาะสำหรับการเรียนการสอนที่ต้องมีการการสืบค้นหาข้อมูล รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ไปสืบค้น รวมทั้งการออกแบบและพัฒนาชิ้นงานหรือผลงานได้ เช่น เรียงความ โปสเตอร์ โครงงาน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

เขมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม. (2553). **Social Media สื่อสร้างสรรค์เพื่อการศึกษา**. Veridian E-Journal, 6(1), 72-81.

ชนาธิป นรกุล และสุพิน บุญชูวงศ์. (2554). **การสอนกระบวนการคิด: ทฤษฎีและการนำไปใช้.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ญาณากร สุทัสนมาลี และสุเนตร สืบค้า. (2553). **การสอนโดยกำรกระตุ้นให้นักศึกษาตั้งคำถาม (Teaching by motivating students to questioning) [รายงานการวิจัยในชั้นเรียน]**. คณะวิศวกรรมและอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.https://engineer.mju.ac.th/goverment/20111119104834_engineer/File20120629134256_14447.pdf.

ทิศนา แขมมณี. (2550). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิตยา ชูเอียด. (2551, 28 ตุลาคม). การสืบค้นข้อมูล. http://www.thaigoodview.com/library/teachershow/nakhonsithamrat/nittaya_c/meaow2/page04_2.htm.

ปกรณ์ ประจัญบาน และ อนุชา กอนพ่วง. (2559). **การวิจัยและพัฒนาแบบวัดทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้านการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา**. Journal of Education Naresuan University, 18(1), 144-154.

พรทิพย์ เย็นจะบก. (2552). **ถอดรหัสลับความคิด เพื่อการรู้เท่าทันสื่อ: คู่มือการเรียนรู้เท่าทันสื่อ**. กรุงเทพฯ: ออฟเซ็ทครีเอชั่น.

วารีรัตน์ แก้วอุไร. (2555). **การวางแผนการสอน**.การสืบค้นข้อมูล. GotoKnow.https://www.gotoknow.org/posts/66247.

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. (2542). **มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา ไทยวัฒนาพานิช**. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ [กสทช]. (2564). **สื่อมีบทบาทในสังคมอย่างไรบ้าง**. http://bcp.nbtc.go.th/th/detail/2017-01-25-18-35-34.

สุกัญญา ศรีสืบสายม. (2551). **การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการอ่านและการคิด**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.

อรวรรณ วงศ์แก้วโพธิ์ทอง. (2553). **Social Media เครื่องมือเพิ่มศักยภาพทางธุรกิจ Social Media: Tool for Enhancing Business Competency**. วารสารนักบริหาร, 30(4), 63-69.

อุษา บิ้กกิ้นส์. (2555). **การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ Media and Information Literacy**. วารสารสุทธิปริทัศน์, 26(80), 147-162.

Churchill, E. (2012, October). **Social media meaning**. In P. Cesar (Chair), SAM '12: Proceedings of the 2012 international workshop on Socially-aware multimedia. MM '12: ACM Multimedia Conference, Nara, Japan.http://dl.acm.org/citation. cfm?id=2390876.

Eley, B., & Tilley, S. (2009). **Online marketing inside out. Site Point**.

European Commission. (2007). **Communication from the commission to the European. Parliament, the council, the European economic and social committee and the committee of the regions-A European approach to media literacy in the digital environment**. Commission of the European Communities.

Swartz, R. J., Costa, A. L., Beyes, B. K., Reagan, R., & Kallick, B. (2008). **Thinking-based learning: promoting quality student achievement in the 21th century**. Columbia University.

Thoman, E., & Jolls, T. (2008). **Literacy for the 21st century: An overview & orientation guideto media literacy education (2nd ed.)**. Center for Media Literacy.

Warr, W. A. (2008). **Social software: Fun and games or business tools**. Journal of Information Science, 34(4), 591-604. https://doi.org/10.1177/0165551508092259.

Wilson, C., Grizzle, A., Tuazon, R., Akyempong, K., & Cheung, C. (2011). **Media and information literacy curriculum for teachers**. UNESCO.